

Posudek diplomové práce

Kateřina Holubová: *Africké pohádky ve francouzské literatuře*

Diplomantka si jako téma stanovila zkoumání pohádky v Africe jako původně orálního žánru přecházejícího posléze v překladu-adaptaci do francouzského prostředí, a také jeho přítomnost a působnost ve Francii jako původní koloniální metropoli se specifiky, které z této situace vyplývají (zvl. přítomnost imigrantů). Práce přináší řadu zajímavých poznatků a nesporně odpovídá diplomantčinu intenzivnímu zájmu. Zároveň si však diplomantka zjevně vzala příliš mnoho různých „soust“, tj. nejrozličnějších aspektů dané problematiky, aniž si zřetelně ujasnila vztahy mezi nimi a dostatečně je navzájem vymezila. Plyne z toho značná neuspořádanost a zmatenost některých kapitol, nepřehlednost, ne vždy patrné propojení obecných poznatků s konkrétní africkou tematikou; někdy dokonce obsah podkapitol příliš neodpovídá titulu, kterým jsou uvedeny. Vcelku dobře a zajímavě je zpracována úvodní kapitola soustředěná především na ústní tradici, úlohu orální literatury a význam vypravěče v původních afrických společnostech. Zdůrazňuje však poněkud stranicky jen nenahraditelné kvality tohoto podání, ale ne už jeho nedostatky (je memorování opravdu tak prospěšné pro rozvoj intelektu?). Posléze však tím víc vadí, že diplomantka nemá přesně vymezený textový korpus, který je pro její zkoumání relevantní, vedle literárního zpracování původních orálních textů se odvolává i na texty zjevně umělé (spadající do dětské literatury, ale ukazující spíš moderní africkou skutečnost), na něž se poznatky o orální tradici buď nevztahují, nebo jejich vztah není dostatečně ujasněn. Na druhé straně se všechno, co se týká orality, netýká pohádek, takže vypadáváme z tématu i tímto koncem (přítomnost „griotů“ ve francouzském prostředí a souvislost se „slam poetry“). Neustále tápeme mezi různými orálními žánry, jejichž rozdíly a souvislosti jsou vystiženy velmi matně. Diplomantka očividně přečetla dost literatury, ale různé náhledy nedostatečně syntetizuje. V typologickém vymezení také chybí specifická charakteristika případných typů pohádek podle etnických či geografických kritérií původního teritoria — o pohádkách „peulských“, „dogonských“ aj. se dovídáme pouze příkladmo; těžko posoudit, zda k tomu existuje dostupná druhotná literatura.

Skutečnou slabinou práce je obecná kapitola o „morfologii pohádky“, která nebyla z hlediska tématu bezpodmínečně nutná a o níž nejvíc platí, že poznatky jsou tu podány útržkovitě a bez dostatečné spojitosti. Lze jen litovat, že diplomantka zřejmě nepřečetla nadměru jasného Proppa, jemuž je věnováno třináct řádek a jehož přínos je pak lépe vystižen v resumé než v tomto útržku; přitom *Morfologie pohádky* je dostupná ve slovenském překladu, což diplomantka patrně nezjistila. Podkapitola nadepsaná „Dítě jako hrdina pohádek“ pojednává i o jiných hrdínech, než jsou děti, o dětech pak až v poslední části, její označení je tedy zmatečné.

Nesporná kvalita je tak soustředěna až v druhé části práce, jejíž perspektiva je sociokulturní a posléze pedagogická. Věnuje se problematice recepce afrických pohádek ve Francii, a to z hlediska edičního, překladatelského (dobrá analýza nejrozličnějších úskalí textové adaptace, vůle alespoň k částečné restituci orální komunikace atd.). Postižena je i dvojí funkce této recepce, jednak v sociální skupině imigrantů a jejich dětí, jednak u dětí francouzského původu: zde bylo vedle zdůrazněného poznání něčeho odlišného a nového možná vhodně výslovně formulovat integrační úlohu těchto textů i pro malé Francouze: totiž jejich význam pro *sčítání* s dětmi imigrantů. Jistá neuspořádanost se projevuje i v této části (zmíněné „slamování“, jehož souvislost s pohádkami buď neexistuje, nebo nebyla vůbec ukázána); v kapitole „Poselství pro francouzské čtenáře“ se na str. 90 zase nemístně vrací téma imigrace, které bylo zpracováno už předtím. Závěrečná podkapitola týkající se „pedagogického využití“ prezentuje — jasně a přehledně — poznatky, které jsou nesporně správné, ale zcela obecné, tedy bez nějaké nezbytné souvislosti právě s pohádkou africkou.

Práce je napsána dobrou češtinou, občas se vyskytnou drobné chyby interpunkční. Z detailních připomínek se ta nejdůležitější týká Cendrarsovy *Anthologie nègre*: diplomantce podle všeho uniklo, že její vydání v 70. letech je už historickou reminiscencí. Cendrars, jeden z velkých

básníků francouzské moderny 20. století, zemřel v roce 1961 a podstatné bylo hlavně první vydání této antologie už v roce 1921. Jde o první podnět obracející zájem Západu k africké kultuře, její kulturní význam je tedy ještě daleko větší, než diplomantka patrně tuší. Pokud nejde o pouhé formulační nedopatření, projevuje tu autorka dost vážnou vědomostní mezeru v nejméně sféře svého zájmu (str. 59). Protože na jednom místě jsou africké pohádky konfrontovány s Perraultovými, je s podivem, že v seznamu literatury není alespoň zmíněna zásadní práce, kterou jim ve Francii věnoval Marc Soriano. Krom toho je v této kapitole také odbočka ke Grimmům, ale *Hänsel und Gretel* není koneckonců nic jiného než *Perníková chaloupka*.

Na str. 10 je uvedeno jméno známého medievisty Gastona Parise v opačném sledu; tamtéž pak Byzanc označena jako „Byzancie“. Na několika místech váhání při uvádění a skloňování jména spisovatele Hampaté(ho) Bâ. Nepříliš česky a podivně mi zní neologismus „mluvenictví“ pro označení orální literatury. Je tento termín skutečně zaveden, nebo je výtvorem diplomantky (jazykově nekvalitní je v každém případě)? Na str. 21 inkoherece: „*Na druhé místo bychom patřili...*“ Na stejném místě: „kontaktové funkce“ je v orální literatuře jistě důležitější než v literatuře psané, ale nezdá se mi, že by mohla být označena za nejdůležitější. — Na str. 24 formulační inkoherece: „*Západní univerzity... byly jedny z prvních prostředků...*“ — Str. 26 patrně anakolut: „*trávit čas se členy širšího okolí (...) a potažmo i svých předků*“ (členové předků je nesmysl). Záliba diplomantky v příslovci *potažmo* je přehnaná. — Str. 32: Nevím, co je na orálním podání textu jako „formě vzdělání“ *přirozené*! — Str. 33: *Typologie à la Jacques Chevrier* je nemístné. — Na str. 48 se hovoří o tom, že mýtus se „odsvětšuje“, ale on se přece spíš desakralizuje, a tedy „zesvětšuje“! — Tamtéž, slovo „upozaděný“ je vskutku ohavný hovorový vulgarismus. — Str. 58: překládat *enfants terribles* jako „hrozné děti“ není příliš vhodné; jde obecněji o označení pro buřiče všeho druhu. — Str. 75: Citát má přesně opačný smysl, než jak přeloženo: *Les musulmans ne sont pas tous arabes* znamená: „(Muslimové nejsou všichni) Arabové“, čili: *ne všichni stoupenci islámu jsou Arabové*. — Str. 77: „*odmítavý postoj mluvit kreolsky*“ není v české syntaxi možné. — Překlad Mounierova citátu na str. 79 neodpovídá uvedenému originálu do té míry, že jde celkově o parafrázi. — Na str. 81 značný zmatek v určení verbálních a nonverbálních složek komunikace. — Str. 83: Poznámky 258 a 259 jsou totožné, vytvářejí redundanci. — Str. 89 mělo by být spíš „přijímající“ země, „přijímací“ jsou např. zkoušky nebo pohovory. *Tematika* se píše s krátkým *e*. — Str. 93: výraz „*identifikovaná postava*“ nemůže znamenat „postava, s níž se dítě identifikovalo“. — Str. 94, 2. řádek: *Pohádka je cestou velice nenásilnou formou jak dítě oslovit* je inkohorentní. — Str. 96, 1. řádek: číslovky označující sta se v češtině skloňují! *Mezi třemi sty knihami*, ne *mezi tři sta knihami*. Mimořádně hrubá chyba! — Str. 100: má být 3. os. pl. *vyrážejí, opouštějí*. — Str. 102: není důvod uvádět titul Bachelardovy *Poetiky prostoru* ve slovenštině.

Přes všechny výhrady pokládám kvality práce za dostatečné a její obhájení doporučuji, i když ne v nejvyšším stupni znamenitosti.

Václav Jarník

Doc. PhDr. Václav Jarník

V Praze 28. ledna 2009